

Barbara Kryk
Uniwersytet Szczeciński, Polska

POLITYKA ROZWOJU REGIONU A EKONOMIA SPOŁECZNA

Wiadomo, że zapewnienie rozwoju poszczególnych regionów leży w gestii nie tylko władz centralnych, ale również lokalnych. Z tego względu istotne jest prowadzenie przez władze samorządowe odpowiedniej polityki w zakresie rozwoju regionu (intraregionalnej). W realizacji celów tej polityki powinno się brać pod uwagę m.in. sektor ekonomii społecznej, który jest lansowany jako komplementarny względem gospodarki.

Ekonomia społeczna, jako koncepcja teoretyczna i praktyka gospodarowania, pojawiła się we Francji w XIX wieku. Zainteresowanie nią powróciło w latach 80. XX wieku, zaś nasilenie jej praktycznego stosowania właśnie obserwujemy. Jest to związane m.in. z trwającym załamaniem gospodarczym, które jest nie tylko kryzysem systemu bankowego i następującej po nim destabilizacji makroekonomicznej, ale również kryzysem tradycyjnej ekonomii, starych form produkcji i konsumpcji, źródeł energii i środków transportu. W takiej sytuacji niezbędne jest przeprowadzenie odpowiednich zmian strukturalnych, instytucjonalnych i infrastrukturalnych, które stworzą podstawę do jakościowo odmiennego rozwoju, w tym na poziomie lokalnym. Podczas takiej transformacji centralne miejsce będą zajmować m.in. innowacje społeczne. Z tego względu duże nadzieje pokłada się w ekonomii społecznej i jej podmiotach. Niektórzy wręcz upatrują w ekonomii społecznej remedium na problemy (np. wykluczenia społecznego, tworzenia trwałych, lokalnych miejsc pracy czy zaspokojenia potrzeb społeczności lokalnych), z którymi nie radzi sobie sektor publiczny, a będącymi poza zainteresowaniem sektora prywatnego (w sensie rynku). Uzasadnione więc wydaje się propagowanie ekonomii społecznej jako narzędzia sprzyjającego realizacji celów polityki rozwoju regionu. Stąd celem niniejszego opracowania jest przedstawienie:

- 1) istoty rozwoju regionalnego i polityki rozwoju regionu,
- 2) komplementarnego charakteru ekonomii społecznej i jej podmiotów (przedsiębiorstw) względem rozwoju regionu i polityki z nim związanej.

Ad. 1. Rozwój regionu jest wynikiem działalności różnych podmiotów – firm, instytucji, władz publicznych, mieszkańców regionu – oraz wzajemnych relacji i interakcji zachodzących między tymi podmiotami. Z jednej bowiem strony procesy identyfikowane jako rozwój regionalny stanowią efekt mikroekonomicznych zachowań firm i inwestorów funkcjonujących w gospodarce rynkowej, z drugiej natomiast – wynikają one z celowej, planowej, mającej charakter strategiczny działalności podmiotów kreujących politykę regionalną oraz politykę lokalną. Jeżeli

efekty rynkowych zachowań podmiotów gospodarki regionalnej oraz planowane i realizowane zadania polityki regionalnej będą względem siebie komplementarne, a nie sprzeczne, to powstaną przesłanki rozwoju regionalnego, rozumianego jako proces pozytywnych zmian wzrostu ilościowego i postępu jakościowego w regionie¹.

Rozwój ma miejsce, gdy postępowo ukierunkowane transformacje zjawisk i procesów zachodzą trwale we wszystkich wymiarach i obszarach sfery realnej terytorium regionu², a ich charakter jest ilościowy i jakościowy. Nie można mówić o długotrwałym rozwoju regionu bez długotrwałego rozwoju gospodarki, społeczeństwa i zachowania środowiska w określonych warunkach przestrzennych otoczenia bliższego i dalszego regionu³.

Szczególne znaczenia kategoria rozwoju regionalnego nabiera w kontekście możliwości i potrzeby jego kształtowania w odniesieniu do określonego terytorium. Wówczas zachodzi konieczność sformułowania polityki rozwoju regionu. Przez taką politykę Krzysztof Malik rozumie działania władzy publicznej polegające na określaniu celów, środków oraz wykorzystywaniu czynników i narzędzi do kształtowania w określonym kierunku i czasie przebiegu zjawisk i procesów społecznych, gospodarczych i środowiskowych w regionie⁴.

Polityka rozwoju regionu jest przejawem interwencji władz regionalnych nastawionych na zmianę zjawisk i procesów sfery realnej regionu. Na poziomie regionu polityka rozwoju prowadzona jest zasadniczo przez samorząd województw.

Chcąc osiągnąć cele polityki rozwoju regionu, zgodnie ze współczesnymi koncepcjami rozwoju regionalnego⁵, należy zapewnić regionowi konkurencyjność. Wśród ogólnych kryteriów oceny konkurencyjności regionów najczęściej wymieniane są⁶:

- potencjał gospodarczy regionu,
- mobilność i adaptacyjność kapitału ekonomicznego,
- rozpoznawalność walorów społeczno-kulturowych w układzie wewnętrznym i zewnętrznym regionu,
- powiązania komunikacyjne, informacyjne i infrastrukturalne centrów regionalnych i jednostek osadniczych regionu.

W kontekście celów niniejszego opracowania należy dodać również umiejętność wykorzystania potencjału tkwiącego w podmiotach sektora ekonomii społecznej.

¹ R. Broł, *Innowacyjność regionu w teorii i praktyce*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 180, Wrocław 2011, s. 14.

² Nie można mylić rozwoju z postępow, który ma miejsce tylko w krótkich okresach i na dodatek występuje w określonym wymiarze (np. gospodarki) i obszarze (np. w sferze produkcji), co nie oznacza jeszcze rozwoju regionu.

³ K. Malik, *Ewaluacja polityki rozwoju regionu. Metody, konteksty i wymiary rozwoju zrównoważonego*, Studia t. CXXXV, PAN, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, Warszawa 2011, s. 15.

⁴ Tamże, s. 25.

⁵ Można tu wymienić np. koncepcję regionu uczącego się (Florydy) czy koncepcję regionu przedsiębiorczego i kreatywnego (Klasika).

⁶ K. Heffner, *Małe regiony w okresie wejścia do Unii Europejskiej. Główne problemy rozwoju*, w: *Regionalni polityka kandydatskich zemi pred vstupem do Evropske Unie*, Ostrava 2002, s. 57.

W ujęciu systemowym polityka rozwoju regionu obejmuje hierarchiczny układ powiązanych ze sobą dokumentów (narzędzi) o charakterze koncepcyjnym, prognostycznym, postulatywnym, strategicznym i operacyjnym, które dotyczą kształtowania rozwoju regionu. Jej istotą jest oddziaływanie partnerów społecznych, za pośrednictwem władzy publicznej, na kształt i przebieg zjawisk oraz procesów sfery gospodarczej, społecznej i środowiskowo-przestrzennej w założonym czasie i w konkretnej przestrzeni. W świetle powyższej definicji podmioty ekonomii społecznej – i ona sama – wpisują w kontekst polityki rozwoju regionu.

Ad. 2. Według Jerzego Hausnera ekonomia społeczna jest segmentem gospodarki, w którym organizacje są zorientowane na społeczną użyteczność, a wypracowywana przez nie nadwyżka służy realizacji celu społecznego. Segment ten jest ulokowany w trójkącie, którego boki wyznaczają – gospodarka rynkowa, społeczeństwo obywatelskie i państwo demokratyczne. Ekonomia społeczna i jej podmioty pełnią komplementarną funkcję względem tzw. tradycyjnej ekonomii i rynku, co pozwala uznać je za narzędzie, które ułatwi realizację celów polityki rozwoju regionu. To też zostanie przedstawione w niniejszym opracowaniu.

Anetta Zielińska

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Polska

UDZIAŁ SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH W PROCESIE TWORZENIA I FUNKCJONOWANIA OBSZARÓW PRZYRODNICZO CENNYCH

Spółeczeństwo obywatelskie, które w sposób świadomy i kompetentny podejmuje decyzje dotyczące własnego losu, a także twórczej aktywności obywateli to przejaw demokratyzacji życia społeczno-gospodarczego.

Upowszechnianie podstawowych informacji o roli i znaczeniu środowiska przyrodniczego oraz rozbudzenie w społeczeństwie świadomości ekologicznej jest przedsięwzięciem niezbędnym, aby zasady ekopolityki były powszechnie rozumiane, akceptowane i wdrażane w praktyce. Realizacja koncepcji rozwoju zrównoważonego przyczyni się do prawidłowej gospodarki zasobami przyrody. Jednakże sukces realizacji procesu ochrony przyrody wymaga zaangażowania całego społeczeństwa.

Spółeczna świadomość tego, że utrata zasobów środowiska przyrodniczego ma często charakter nieodwracalny i pozbawia szans rozwojowych, jest jeszcze zbyt słaba. W dalszym ciągu często społeczności lokalne postrzegają różnego rodzaju formy ochrony przyrody lub programy środowiskowe jako utrudnienia, a nie szanse dla regionu. Włoski filozof V. Hoessle wyraził opinię, że „znaczenie przyrody dla danego społeczeństwa rośnie wprost proporcjonalnie do wzrostu PKB”⁷. Największe

⁷ A. Gaudie, *Mensch und Umwelt*, University Press, Berlin – Heidelberg 1994.